BOSHLANG‘ICH SINF MATEMATIKA DARSLARIDA INTERFAOL USULLARNI QO‘LLASH

Sultonova Madina Shavkat qizi
Guliston davlat pedagogika instituti talabasi

Anotatsiya: *Ushbu maqolada boshlang‘ich sinf matematika darslarida qo‘llash mumkin bo‘lgan interfaol usullarni ko‘rib chiqib, samaradorligini aniqlashga qaratilgan.*

Kalit so‘zlar: *4-sinf, matematika, “Pochta” metodi, sun’iy intellekt, raqamli texnologiya, interfaol usul, “Ustunli diagramma”, sun’iy intellekt.*

O‘qituvchi - bu so‘z qulog‘imizga ohangrabodek eshitiladi. O‘qituvchilik kasbini barcha kasblarning otasi desak mubolag‘a bo‘lmaydi. Hamma ham qaysi kasb egasi bo‘lishidan qat’I nazar uning shu kasbga erishishiga o‘qituvchi juda katta hissa qo‘shadi. Ko‘plab buyuk insonlar ham o‘zi erishgan natijasida ustozining hissasi kattaligini ta’kidlashadi. Shuning uchun ham xalqimizda: “Ustoz-otangdek ulug‘“ - degan naql bor. Ota farzandining kamol topishiga, ilmli qilishga qancha intilishida ustozning ham o‘rni beqiyosdir. O‘z ota-onamizga qanchalik mehr va hurmat ko‘rsatsak ustozimizga ham shunchalik hurmatda bo‘lishimiz lozim.

Shuni alohida ta’kidlash kerakki, inson hayoti davomida eng yaxshi xotiralari, albatta, ilm dargohi bo‘lmish maktabda bo‘ladi. Yillar davomida maktab davrini eslab yuradi. Chunki 6-7 yoshli bola ilk katta qadamini maktabga qo‘yar ekan, ko‘zlari yonib bilim olish uchun intiladi. Bu vaqtda boshlang‘ich sinf o‘qituvchi o‘quvchini mehr bilan kutib olib, qo‘lidan tutib harf o‘rgatadi.

O‘qituvchilar ichida boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining o‘rni bo‘lakcha bo‘ladi, negaki hech qanday bilimga ega bo‘lmagan o‘quvchiga harf tanitib yangi bilimlar olishi uchun sharoit yaratadi. Yuqori sinflarda o‘tiladigan adabiyot, kimyo, fizika, biologiya va hokazo fanlarni o‘qish uchun ham ,albatta, harf va raqamlarni taniy olishi kerak. Harf va raqamlarni tanishida esa boshlang‘ich sinf o‘qituvchisining xizmati katta.

Boshlang‘ich ta’limda bilim qanchalik puxta berilsa yuqori sinflarda uning mevasini beradi. Zeroki, “Yoshlikda olingan bilim toshga o‘yilgan naqshdir ”. Boshlang‘ich sinfda bilimni puxta berish birinchi navbatda o‘qituvchiga, ikkinchi navbatda esa “o‘qituvchining yordamchisi” hisoblanmish darsliklarga bog‘liqdir. Aynan

boshlang‘ich sinfdagi matematika darsliklarini aytadigan bo‘lsam, malaka amaliyotimni o‘tash vaqtida yangi chiqarilayotgan darsliklardagi misol va masalalar murakkabligi jihatidan o‘quvchi tugul o‘qituvchilarni ham o‘ylantirib qo‘yayotganini kuzatdim.

Bir necha yil oldin yuqori sinflarda o‘tiladigan mavzular boshlang‘ich sinfga berilganligini ko‘rishimiz mumkin. To‘g‘ri hozirgi yoshlar bilim jihatidan ancha yuqori ko‘rsatkichga ega va turli xil matematikaga oid kurslar ham tashkil etilgan. Ko‘plab maktab o‘quvchilari kursga borib bilimini rivojlantirmoqda, ammo kursga borishga sharoiti yo‘q o‘quvchilar ham kam emas. Bu bilan shuni aytmoqchimanki, qo‘shimcha bilimga ega bo‘lgan o‘quvchilar murakkab misollarni ham ishlay olyapti,lekin o‘zlashtirishi past o‘quvchilarning battar ortda qolishiga ham o‘z hissasini qo‘shmoqda. Bu salbiy oqibatlarning oldini olish uchun esa o‘qituvchi turli interfaol usullardan foydalanib dars o‘tishi lozim.

Interfaol usullar – ta’lim jarayonida o‘quvchilar hamda o‘qituvchi o‘rtasidagi faollikni oshirish orqali o‘quvchilarning bilimlarni o‘zlashtirishini faollashtirish, shaxsiy sifatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Interfaol usullarni qo‘llash dars samaradorligini oshirishga yordam beradi. Shu bilan birga ko‘rgazmali metodlardan foydalanish o‘quvchining darsga qiziqishini ham orttiradi.

Hozir boshlang‘ich sinf matematika darsida qo‘llash mumkin bo‘lgan interfaol usullarning bir nechtasini tahlil qilamiz. Masalan, “Pochta” metodini boshlang‘ich sinflarning har bir sinfida hisoblashga oid misollarida qo‘llashimiz mumkin. Misol sifatida, 4-sinfning “10 ga bo‘linish alomati” mavzusidagi uchinchi misolga e’tiborni qaratamiz. Misolni bajarib 10 ga bo‘linish yoki bo‘linmasligini tekshirish kerak.

A) (2808Q5698Q1094)÷4
B) 356×3Q241×3Q173×3
D) (13450Q28567)-339×3.

Ushbu misolda **“Pochta”** metodini qo‘llaymiz, bunda uchta konvert A3 formatdagi listda bo‘ladi va konvert ichida shu misollar yozilgan bo‘ladi, o‘quvchilar konvert ichidan misollarni olib bajarishadi. Bu metod o‘qituvchiga o‘quvchining darsni qanchalik o‘zlashtirganligini sinashga yordam bersa, o‘quvchining esa darsga qiziqishini orttiradi. Bu metodni har qanday holatda ham qo‘llasa bo‘ladi.

Ushbu metod quyidagi ko‘rinishda bo‘ladi:

Ustunli diagramma” mavzusidagi misollarga esa raqamli texnologiyadan foydalanib elektron doskalarda rang-barang ko‘rinishda ko‘rsatilsa o‘quvchining tushunishi oson bo‘ladi.”Ustunli diagramma” mavzusidagi **10-misol**ni shu ko‘rinishda taqdim etsak bo‘ladi.

10-misol. Ona tili fanidan olimpiadada Jasur 9 ball, Madina Jasurdan 1 ball kam, Akmal esa Jasurdan 1 ball ko‘p oldi. Aziza Jasur, Akmal va Madina birgalikda olgan ballaridan 2 baravar kam ball oldi.

a) Ularning har biri necha ball oldi?

b) Ustunli diagramma ko‘rinishida ifodalang.

Ushbu misolni ishlab natijalarni diagramma ko‘rinishida ifodalasak bo‘ladi. Buning uchun birinchi misollarni hisoblaymiz.

Jasur: 9 ball
Madina: 9-1q8 ball
Akmal: 9Q1q10 ball
Aziza: (9Q8Q10):2q14 ball

8 ball	9 ball	10 ball	14 ball

Ustunli diagrammada ko‘rsatilganidek Aziza eng yuqori balni , Akmal esa Azizadan keyingi o‘rinda, Jasur yuqorilik darajasi bo‘yicha 3-o‘rinda, eng past balni esa Madina olgan. Biz ekranda o‘quvchilarga ushbu diagrammani ko‘rsatib bersak o‘zlashtirishi oson bo‘ladi. Matematikada ushbu diagrammadan foydalangan o‘quvchi kelajakda katta iqtisodchi bo‘lsa ham iqtisodiyot sohasida ham samarali foydalansa bo‘ladi.

Xulosa qilib aytganda darslarda interfaol usullar, raqamli texnologiyadan qancha ko‘p foydalansak darsning samaradorligi ortadi. Hozirgi kunda sun’iy intellekt rivojlangan. O‘qituvchi innovatsion texnologiyadan foydalanmasa sun’iy intellekt o‘qituvchining o‘rnini bosishi ham mumkin, bu esa ishsizlar sonini ko‘payishiga ham olib keladi. Demak, birgina innovatsion texnologiydan foydalanmaslik salbiy oqibatlarga ham olib kelishi mumkin ekan. Shuning uchun o‘qituvchilar o‘zini rivojlantirib,zamon bilan hamnafas interfaol usullar va raqamli

texnologiyalardan foydalanishlari lozim. Raqamli texnologiyalardan va interfaol usullardan qanchalik samarali foydalansak kelajakka ham zamin yaratgan bo‘lamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1.Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta’limda innovatsion texnologiyalar. Toshkent. 2008. – 181 b.
2.Isoqov, I., & Qulmamatov, S. I. Informatikani o‘qitishda innovatsion texnologiyalar. Ma’ruza matnlari.
3.Isoqov, I., & Qulmamatov, S. I. (2013). Informatikani o‘qitishda innovatsion texnologiyalar fanidan amaliy mashg‘ulotlar ishlanmalari. Guliston, GulDU.